

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֲמַדַּת יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשְּׁבוּעַ וְאֵלֵּי תַשְׁפִּי

מִכּוֹת לְכַתְחִילָה?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

חכמים השתדלו מאוד לדייק בחלוקת הפרשות. הדיוק בפרשתנו – וארא, מאוד בולט והפרשה מתחילה בפסוק ב' במה שמכונה פרק ו'. שם בדיוק בפסוק ב מתחיל ספר שמות מחדש ומספר על הפגישה הראשונה של הקב"ה עם משה. זאת כבר הוכחנו בעבר. (עיינו לדוגמא [בחמדת ימים](#) [לפר' ואתחנן תשע"ג](#) [ולפרשת חוקת תשע"ד](#)).

השליחות השנייה נכתבה כבר קודם, בפרשת שמות (לשם שייד פסוק א של פרק ו), ואין מוקדם ומאוחר בתורה. הסדר מפורש בפסוקים הבאים, המתארים את השיח הארוך ליד הסנה הבורע:

"וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְקִלִּי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֱלֹהֶיךָ ה' : וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' מַה זֶה בְיָדְךָ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה : וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכֵהוּ אַרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנֶחֱשׁ וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו : ... לְמַעַן יֵאֱמִינוּ כִּי נִרְאָה אֱלֹהֶיךָ ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב : ... וַיָּבֵא יָדוֹ בְּחִיקוֹ וַיּוֹצֵאֶה וְהִנֵּה יָדוֹ מְצֻרֶת כְּשֶׁלֶג : וַיֹּאמֶר הֲשֵׁב יָדְךָ אֶל חִיקְךָ וַיִּשָּׁב יָדוֹ אֶל חִיקוֹ וַיּוֹצֵאֶה מִחִיקוֹ וְהִנֵּה שְׂבָה כְּכֶשֶׁד : וְהִנֵּה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֶלֶךָ הַרְאֵשׁוֹן וְהֵאֱמִינוּ לְקֶלֶךָ הַקָּטָן : וְהִנֵּה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ גַם לְשֵׁנֵי הַאֲתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֶלְךָ וְלִקְחֹת מִמִּימֵי הַיָּאֵר וְשִׁפְכֶתָ הַיְּבֵשָׁה וְהָיוּ הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּאֵר וְהָיוּ לְדָם בַּיְּבֵשָׁה : וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֵל ה' בִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנִכִּי גַם מִתְמוּל גַּם מִשְׁלֵשׁ גַּם מֵאֵז דְּבָרְךָ אֵל עַבְדְּךָ כִּי כָבֵד פֶּה וְכַבֵּד לְשׁוֹן אֲנִכִּי : וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה לְאָדָם ... הֲלֹא אֲנִכִּי ה' : וְעַתָּה לָךְ וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תְּדַבֵּר : ... וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְיֶה אִתְּךָ אֶחָד וְאֶחָד הַלְוִי יִדְעֵתִי כִּי דַבָּר יִדְבַּר הוּא... וְדַבְרָתְךָ אֵלָיו וְשָׁמַתְּ אֶת הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְעִם פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן : וְדַבָּר הוּא לָךְ אֵל הָעָם וְהִנֵּה הוּא יִהְיֶה לָךְ לְפֶה וְאֶתְּהִי לּוֹ לְאֱלֹהִים : וְאֵת הַמַּטֵּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הַקְּאֻלֹּת" (שמות ד, א-יז).

בסיכום הדברים נראה כי ארבעה נושאים מופיעים בשית. שני טיעונים של משה:

- העם לא יסכים להאמין לו, להקשיב לו ולשמוע בקולו.
- הוא כבד פה וכבד לשון וכבר טען זאת בפגישה הראשונה - **מֵאֵז**.

ושתי תשובות של הקב"ה:

ג. **האותות והמופתים** ישכנעו את העם להקשיב.

ד. הדברים הם דברי ה', הקב"ה ידבר מגורנו ומפיו של משה - פה שהקב"ה ברא. גם אהרון ידבר. (שמות ד, א-יז).

פסוקי הסיום של פרק ד מוכיחים, לכאורה, כי טענותיו של משה התקבלו והתוכנית החדשה מצליחה:

"וַיִּדְבַּר אֶהְיֶה אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּר ה' אֵל מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ הַקְּאֻלֹּת הָעָם : וַיֵּאֱמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקַד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֲנִיָּם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ" (שם, ד, ל-לא).

בשלב זה עדיין לא עושים אותות ומופתים לפני פרעה וגם לא מכים אותו ואת עמו בעשר המכות.

ננסה להציע סדר למאורעות שאירעו בהתאמה אחרי שתי הפגישות. אכן, אין זכר לאותות ולמכות בתיאור הפגישה הראשונה עם פרעה, אחרי הפגישה הראשונה עם הקב"ה (המתוארת בתחילת פרשת וארא ו, ו-ב). פגישה זו הביאה בשלב ראשון למשבר נורא. נענין בקצרה בפסוקים.

"וַאֲחֵר בָּאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵל פְּרַעֲהַ כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיַּחֲגֹּוּ לִי בְּמִדְבָּר : וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהַ מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקִלּוֹ לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא יִדְעֵתִי אֵת ה' וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח : ... וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְלֶךְ מִצְרַיִם לָמָּה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן תִּפְרָעוּ אֶת הָעָם מִמַּעֲשָׂיו לְכוּ לְסַבְּלֵתֵיכֶם : .. וַיִּצְוּ פְּרַעֲהַ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַנְּגִשִׁים בְּעָם וְאֶת שֹׁטְרֵי לְאֹמֶר : לֹא תִאֲסָפוּן לָתֵת תְּבָן לְעָם לְלַבֵּן הַלְּבָנִים כְּתִמּוּל שְׁלֵשׁם הֵם יִלְכוּ וְקִשְׁשׁוּ לָהֶם תְּבָן : וְאֵת מִתְּפֹנֵת הַלְּבָנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים תִּמּוּל שְׁלֵשׁם תְּשִׁימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרָעוּ מִמֶּנּוּ כִּי נִרְפִים הֵם ... תִּכְבֵּד הַעַבְדָּה עַל הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ בָהּ וְאֵל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי שֹׁקֶר" (שם ה א-ו).

גם השוטרים שנפגעו בעקבות הפגישה של משה ואהרון עם פרעה, באים בטענות אליהם:

"וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהְרֹן נֹצְבִים לְקִרְיָתָם בְּצֹאתָם מֵאֵת פְּרַעֲהַ : וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יִרְאָה ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאֵשְׁתֶּם אֶת רִיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְּרַעֲהַ וּבְעֵינֵי עַבְדֵיךָ לָתֵת חֶרֶב בְּיָדְךָ לְהִרְגֵנוּ" (שם, כ-כא). לכן מספרת לנו התורה: **"וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה אֵל ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָמָּה הִרְעַתָּה לְעָם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי : וּמֵאֵז בָּאתִי אֵל פְּרַעֲהַ לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לְעָם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמְּךָ" (שם כב-כג).**

חז"ל במסכת סנהדרין התייחסו בחומרה רבה לפסוק האחרון: **"אתה אומר לי והצל לא הצלת את עמך. "עתה תראה אתה אשר אעשה לפרעה" - במלחמת פרעה אתה רואה, ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים" (דף קיא ע"א).** לדבריהם, סירובו של

מ
ב

לכן, בתחילת פרק ז, משה ואהרן הולכים אל פרעה מצוידים באותות ובעשר המכות:

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פְּרִיעָה לֵאמֹר תִּנְנוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאֶמְרָתְךָ אֶל אֶהֱרֹן קח אֶת מַטְּךָ וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי פְרִיעָה יְהִי לְתִנְיָן..."
(שמות ז, ח-ט).

הפעם האותות, המופתים והמכות תופסים מקום מרכזי, כמו שמשה ביקש בפגישה השנייה ליד הסנה.

הלקח: ככל שרמת האמונה יותר גבוהה והצורך באותות ומופתים נמוך יותר,

אפשר לזכות בגאולה ברמה גבוהה יותר.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לעיני הנופלים במערכה להגנת המולדת היידי		הרב משה מרדכי ארנרייך א' בניסן תשפ"ה		לעיני לוי שבת	
הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א	פרופ' ישראל ושלומית אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג / ט' בחשוון תשפ"ו	הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב
ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ" בתשרי תשפ"ב	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב
יעקב מאיר רוסק ז"ל נלב"ע י"ג בטבת	מר אלישע בן רבקה וגבי שושנה בת שרה	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	ר' מאיר וגבי שרה ברקפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט' בכסלו / ט"ז אלול
		נפתלי בן שלמה מרמורש כ"ז כסלו תשפ"ב	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טוביע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט
				גבי מירה קושיצקי כ"ב בסיון תשפ"ג	גבי ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah
2 Bruriya St., Jerusalem 91080 ירושלים
WWW.ERETZHEMDAH.ORG / Tel: 02-5371485 / טל: / info@eretzhemdah.org

חמדת התפלה

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

מצוות הסובבות את מצוות הצדקה

בשבועות האחרונים אנו עוסקים במעשר הכספים. אנו מבררים את גבולות של שימוש בכספי המעשר. בשולחן ערוך (סימן רנב סעיף א) נפסק שפדיון השבויים קודם לפרנסת העניים. לצערנו הרב מנשוא, בשנים האחרונות נתוודענו לגודל הסבל העצום ששבוי - חטוף עלול לעבור. בסעיף ב השולחן ערוך יוצא מגדרו לפרט את כל האיסורים השונים הכרוכים בהתעלמות מפדיון השבויים:

המעלים עיניו מפדיון שבויים, עובר על לא תאמץ את לבבך (דברים טו, ז). ועל לא תקפוץ את ירך (דברים טו, ז). ועל לא תעמוד על דם רעך (ויקרא יט, טז). ועל לא ירדנו בפרך לעיניך (ויקרא כה, גג). ובטל מצוות פתוח תפתח את ירך לו (דברים טו, ח). ומצוות וחי אחיך עמך (ויקרא כה, לו). ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח). והצל לקוחים למות (משלי כד, יא), והרבה דברים כאלו. [בהמשך הסימן הוא מפרט אלו מחירים מותר לשלם בכדי להציל את השבויים. עיקר הוויכוח הציבורי סביב ההתמודדות עם חטופי חרבות ברזל עסק באומדן זה – האם נכון לשלם את המחירים הכבדים שהמחבלים הרשעים דרשו ובכך להקדים את שחרורם של החטופים? שאלה קשה ביותר, עם מחירים עצומים בשני צידיה. המתח ברור, ואין בכוונתנו להיכנס לשאלה קשה זו במסגרת זו. חשוב להעיר שגם המעוררים לשלם את המחירים בכדי לשחרר את החטופים לא התעלמו מהמחיר, וגם התומכים בסירוב לעסקה בשל מחירה הגבוה לא העלימו עיניהם מפדיון שבויים, אלא סברו שהמחיר מסוכן מדי לשאר החברה.]

פדיון השבויים היא מצווה גדולה וקשה להגשים בחשיבותה. אך האם יש בה קיום של מצוות צדקה? אם נשים לב, השולחן ערוך אומר שכן – הוא מביא את הפסוק "לא תאמץ את לבבך מאחך האביון", ופסוקים נוספים העוסקים באביונים. מדוע? אם מדובר בשבוי או חטוף ממשפחה עשירה, האם מצוות אלו אינן חלות עליו? לכאורה השולחן ערוך פוסק שיש בפדיון שבויים מצוות צדקה ללא תלות בעושר של המשפחה.

התשובה היא שאיננו בוחנים את המצב הכלכלי העקרוני של האדם, אלא את מצבו הנוכחי. אדם עשוי להיות בעל עושר ונכסים, אך אם כרגע הוא חטוף ביד החמאס ימ"ש אין שום משמעות לעושרו. ברגע זה הוא האדם העני ביותר בעולם, האדם התלוי בחסדם של אויבינו הרשעים. כל השקעה שיכולה להיטיב את מצבם היא צדקה גדולה.

זהו מצב קיצוני. אך ניתן ללמוד מכך שני דברים:

א. העני נמדד 'באשר הוא שם'. אם כרגע חסר לאדם, נתינה לו זה קיום של מצוות צדקה. עושרו התיאורטי אינו משנה.
ב. הכסף אינו בהכרח צריך להגיע לידי של העני. ההשקעה בכך שהאדם לא יהיה בחוסר הוא גם קיום של מצוות צדקה.
נציג מספר השלכות (מעט יותר בנאליות) לתובנות אלו:
א. 'באשר הוא שם'

בשולחן ערוך יורה דעה (סימן רנא סעיף יד) פוסק כך:

בעל הבית ההולך ממקום למקום וכלו מעותיו בדרך ואין לו מה יאכל, ייטול צדקה, וכשיחזור לביתו אינו חייב לשלם (מבאר הרמ"א: דהוה ליה כעני והעשיר דאינו חייב לשלם)

כלומר, באותה עת הוא בחוסר. זה שבדרך כלל יש לו כדי מחסורו ואף יותר מכך אינו רלוונטי. ובסוף הסעיף השולחן ערוך מדגיש – זו לא הלוואה מן העניים, אלא דינו כדין העני עצמו, מפני שכרגע אין לו איך לאכול.
בימינו הדבר נשמע רחוק. אמנם ניתן לדמיין אדם שאובד לו הארנק במדינה זרה ומתפרנס מיהודי המקום, אך זו מציאות שאינה שכיחה.

ברם, הלכה זו רלוונטית במצבים אחרים:

בתחילת המלחמה יישובים שלמים פונו בכדי להוציא אותם מטווח האש של המלחמה. רוב מוחלט של המפונים היו אנשים בעלי יציבות כלכלית. אך באותה עת הם חסרו את תנאי המחיה הרגילים להם, ולכן היה נכון לתת להם מכספי מעשר הכספים. אנו משתדלים לדאוג להנעים את שהותם של החיילים כמיטב יכולתנו, בכל מקום שהם. לספק להם אוכל מוצלח יותר ותנאי שירות נעימים יותר. בדרך כלל החיילים לא היו מגדירים את עצמם כ"עניים". אך החייל בגזרת עזה או לבנון הוא רחוק מן היישוב ואינו יכול לקבל את תנאי המחיה שהוא רגיל להם, גם אם בחייו הרגילים לא חסר לו דבר. באותה עת הוא בגדר אותו הולך דרכים שכספו אזל.

כרב קהילה וכו"מ בשיבת הסדר אני נשאל על מעשר כספים על ידי אברכים וסטודנטים. החשיבה היא שבטווח הארוך בעזרת ה' הם יתפרנסו בכבוד, אך כעת הם עדיין בונים את עצמם, וכרגע קשה להם לתת מעשר כספים. ראיתי רבנים ממליצים לרשום את ההכנסות הנוכחיות, ולהשלים מתן של מעשר ההכנסות הנוכחיות בבוא היום. זו עצה יפה, ומצווה גדולה להדר במתן צדקה. אך חשוב לשים לב שלפי השולחן ערוך מעשר הכספים אינו חל על ההכנסות הנוכחיות כלל – כרגע הם במצב בו אין להם כדי מחסורם, ובדומה למה שפוסק השולחן ערוך על ההולך ממקום למקום, שאינו צריך להשיב את מה שלקח מן הצדקה, קל וחומר שאין להם חובה להשלים את מעשר הכספים כאשר בעזרת ה' ברכת ה' תאפשר להם לתת את מעשר הכספים.

ב. השקעה בכדי שאדם לא יהיה חסר

בילקוט שמעוני (פרשת ראה) על הפסוק "עשר תעשר את כל" מביא מדרש הלכה האומר שמעבר למעשר התבואה, יש לעשר את ההכנסות ולתת אותם לעמלי תורה. לכאורה זה מפתיע – הרי את מעשר הכספים יש לתת לעניים!
בשולחן ערוך יורה דעה (סימן רמט סעיף טז) פוסק שמצוות צדקה לנערים ללמוד תורה עדיפה מצדקה. גם זה מפתיע. אם הכוונה היא שעדיף לתת לאביון שגם לומד תורה, את ההיררכיה הזאת פוסק השולחן ערוך בסימן רנא, ולא בסימן רמט!
יתכן והמבט הנכון הוא כך:

עם ישראל זקוק לכך שיהיו לומדי תורה. התלמידים לומדי התורה אינם מתפרנסים. למוסד התורני אין הכנסות משמעותיות עליהן הוא יכול להתבסס. מבחינה עקרונית היה מקום לומר: לכו ללמוד וללמד תורה. כאשר תהיו עניים, ניתן לכם צדקה כמו כל אחד אחר.

אך נכון יותר לעבוד בצורה הפוכה: מראש לוודא שתנאי המחיה של הישיבה וצוות מלמדי ותומכי התורה לא מגיעים למצב של עוני. כאמור, גם השקעה בכך שאדם לא יגיע למצב של עוני זו צדקה. במקרה זה נראה שאכן נכון להתייחס לשאלה מה הקב"ה ואנו רוצים שיהיה לנו בחברה – לומדי תורה, תלמידי חכמים, וכו' – ומתוך כך לוודא שמי שילך לעשות את הדברים האלה שהעולם זקוק להם לא יגיע לעוני.

(איננו נכנסים כעת לשאלות האיוון החברתי: כמובן שהחברה לא יכולה להתקיים אם כולם יישארו בלימוד תורה בלבד. וקל וחומר שאיננו נכנסים לחילול ה' הגדול של המצהירים שהם נשארים בעולם בית המדרש כאשר בפועל הם מתפרנסים מדברים אחרים).

השתא דאתינא לנקודה זו, שומא עלי לומר מילה בשבח אכסניה:

לפני עשרות שנים גדולי רבותינו: הרב שאול ישראלי זצ"ל, הרב משה ארנרייך זצ"ל, והרב כרמל שליט"א יבלח"א, ראו שאכן יש קושי לחברה שלנו להעמיד תלמידי חכמים בעלי שיעור קומה ללא השקעה ממוקדת במוסד שיוכל לתמוך בבעלי הפוטנציאל לגדלות, לתמוך בהם ובתורתם, לדרוש מהם את מירב ההשקעה תוך כדי תמיכה המאפשרת את המרחב הנפשי ללימוד והתקדמות. וכך זכינו שמתוך 'ארץ חמדה' צמחו תלמידי חכמים משמעותיים בעלי שיעור קומה המביאים אור וטוב לחברה הדתית לאומית ולכלל ישראל.

[ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב](#)

info@eretzhemdah.org : **ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:**

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה
רות צפורה בת חנה	ישי בן מרים	הילל בן תמר שפרה	טל שאול בן יפה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	עודד בן חיה	דוד בן רחל
שלמה בן שולמית	ר' יצחק בן בריינדל גיטה	מינדה לאה בת ליפשה	חוה ראנלה בת פיילא
		חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	רבקה בת שרה בלה
			נבו בן פריבה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

Buenos Aires, Argentina

בואנוס איירס, ארגנטינה

תשרי, ה'תשנ"ו

השתתפות בחתונה בה יוגש אוכל כשר רק לחלק מן המוזמנים

שאלה

לצערנו בחלק מן החתונות היהודיות בעירנו האוכל המוגש איננו כשר.

כרב הקהילה אני מתלבט בשאלות, האם רצוי לארגן מצב שבו אוכלי כשר יקבלו מנות מיוחדות, ניתן לדאוג לכך שהאוכל יסומן בצורה ברורה כך שגם לא תהיה בעיה של חילוף או מראית עין? או אולי כדאי להימנע מללכת למסיבה שכזו?

תשובה

על כל רב בישראל להשתדל בכל מאודו שהאוכל המוגש בשמחות בני קהילתו יהיה אוכל כשר, ועליו לדאוג לכך שבמידת הצורך תעזור הקהילה בעניין מבחינה כלכלית. הדרך להשגת מטרה זו חייבת להיות מדרכי הנועם, וכל רב ינהג כחכמתו.

אם הרב מוזמן לערוך חופה וקידושין וידוע לו שלמרות זאת האוכל שיוגש בסעודה לא יהיה כשר, עליו לנהוג באחת משתי דרכים שהראשונה עדיפה על השנייה:

א. החופה תיערך בבית-הכנסת¹, ושם יוגש אוכל כשר, כמובן (כיבוד קל).

ב. החופה תיערך באולם כשעה לפני הסעודה, ואחר החופה יוגש במקום כיבוד קל כשר, תוך ציון כשרותו בצורה בולטת².

אם בני הזוג מתעקשים שלא לבחור באחת משתי האפשרויות, ימשוך הרב את ידו מן העניין.

אם רב מסוים מוזמן לשמחה שאין מוגש בה אוכל כשר, הרי שמן הראוי שימנע עצמו מלהגיע לשמחה זו (עליו להסביר בדרכי נועם את היעדרותו בכך שלא יוכל לתת לגיטימציה למציאות זו). כך ינהג גם אם יוקדש מקום מיוחד לאוכלי כשר².

יש לסייג את דברינו ולהוסיף שיש מקום לשקול כל מקרה לגופו כשהמטרה הכללית היא חיזוק האמונה, קיום המצוות וקירובם של כל בני הקהילה.

¹ בעניין עריכת חופה בבית - הכנסת רבו המנהגים. יש שאסרו זאת בעיקר משום איסור התדמות לגויים ועבירה על הלאו "בחוקותיהם לא תלכו", שכן נהגו הגויים לעשות כן בבתי יראתם (ע"י שו"ת "חתם סופר" סי' צח ועוד). ואולם בארה"ב כבר העלה הרב משה פינשטיין ("אגרות משה" אבן העזר סי' ג) להתיר משום שלא נהגו הגויים שם באופן זה. וכן התירו רבים מרבני הספרדים לעשות כך בקהילותיהם, עיין שו"ת "יביע אומר" (ח"ג סי' יח) ועיין עוד בספר "נישואין כהלכתם" (ח"א עמ' רנד והלאה), ואכמ"ל.

² לגבי מראית העין נראה שיש לחלק בין מסעדה שאינה כשרה, שאליה אסור להיכנס גם לצורך קניית מאכלים כשרים, אלא כשמצטער טובא ומספר זאת לרואים אותו נכנס לשם (ע"פ "אגרות משה" אורח חיים ח"ב סי' מ) לבין אולם שלעיתים האוכל המוגש בו כשר ולעיתים לא. נראה שיש לדמות אולם כזה לחנות המוכרת מוצרים כשרים ושאינם כשרים, שיש מקום להקל לקנות בה מוצרים כשרים.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת לכרכים ד-ט:

הרב זלמן נחמיה גולדברג

הרב נחום אליעזר רבינוביץ

הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה